

Opiętek jesionowiec

Agrilus planipennis (Fairmaire, 1888)

Opiętek jesionowiec: A - chrząszcz (Phot. Bugwood. org.), B - IV stadium larwalne i C - objawy żerowania larw (Phot. Stephen Luk)

Szkodnik podlegający obowiązkowi zwalczania

Opiętek jesionowiec znajduje się na liście organizmów kwarantannowych EPPO A2

W Polsce na jesionach z rodzaju *Agrilus* występuje opiętek – *Agrilus convexicollis* (Redtenbacher, 1849), stąd ważna jest znajomość cech diagnostycznych, aby od rodzimego gatunku opiętka móc odróżnić obcy gatunek – **opiętka jesionowca** (*Agrilus planipennis*) posługując się kluczem Lompego (2016).

Zasięg występowania: pochodzi z Azji, występuje w środowisku naturalnym na Dalekim Wschodzie (Chiny, Japonia, Tajwan, Korea, Mongolia, Rosja Wschodnia). Rozprzestrzenia się wraz z drewnianymi opakowaniami, od 2002 roku znany jest jako szkodnik jesionów w USA i Kanadzie (Ray i Gillett-Kaufman, 2016).

Rośliny żywicielskie: przede wszystkim różne gatunki jesionów (*Fraxinus* spp.) pochodzenia azjatyckiego i amerykańskiego, a także jesion wyniosły (*F. excelsior*) oraz *Juglans mandshurica*, *Pterocarya rhoifolia* i *Ulmus davidiana* (Anonim, 2016). Spośród gatunków jesionów obcego pochodzenia rozmnażanych w polskich szkółkach zasiedla jesion pensylwański (*F. pennsylvanica*) i jesion amerykański (*F. americana*), brak jest informacji co do podatności jesionu wąskolistnego (*F. angustifolia*).

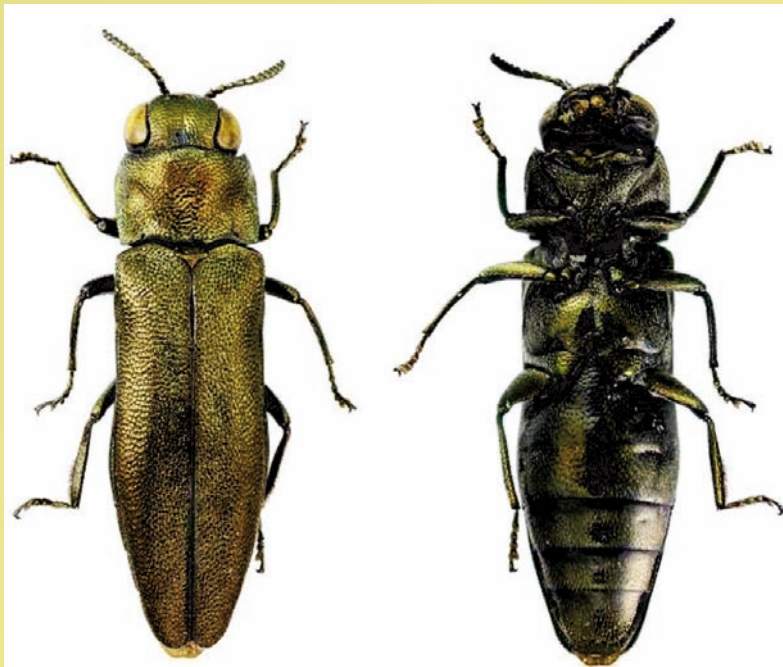
Rodzaj uszkodzeń: larwy drążą w łyku pod korą serpentynowate korytarze długości 26–32 mm, które są wypełnione brązowymi trocinami i odchodami. Reakcją rośliny na uszkodzenia jest uaktywnienie tkanki kalusowej, co objawia się w postaci pionowych zgrubień długości 5–10 cm widocznych na korze. Chrząższcze opuszczające drzewo wiercą w pniu i konarach otwory wyjściowe w kształcie poziomo ułożonej litery D, o szerokości 3–4 mm. Objawem żerowania opiętka jest żółknięcie liści na drzewie i zamieranie pędów. Po 1–2 latach żerowania kora odpada i ukazują się miejsca żerowania larw. Zaatakowane młode drzewa zamierają w ciągu roku, starsze w ciągu czterech lat (Anonim, 2005).

Opis szkodnika: osobniki dorosłe długości 8,5–14 mm i szerokości 3,1–3,4 mm, przednie skrzydła (pokrywy) szmaragdowozielone, metaliczne, błyszczące. Larwy długości 25–32 mm, barwy kremowobiałej (kości słoniowej), z brązową głową. Jaja długości 1,23 mm i mniej niż 1 mm szerokości, początkowo barwy kości słoniowej, z czasem ciemnieją i stają się brązowe. Poczwaraki długości 11–16 mm i szerokości 3–5 mm (Anonim, 2005).

Zarys biologii: jedna samica w ciągu życia, które trwa przeciętnie ok. 20 dni (3–52 dni), składa 40–53 jaj w szczeliny kory. W temperaturze 18–23°C larwy wylęgają się po 17–19 dniach, a w temperaturze 24–26°C po 12–13 dniach. Larwy przechodzą 4 stadia rozwojowe, które trwają około 300 dni, a po wylęgu wgryzają się przez korę do łyka i tam żerują tworząc liczne korytarze. Larwy kończą żerowanie jesienią i zimują w czwartym stadium larwalnym. Stadium poczwarki trwa około 20 dni w temperaturze 18–20°C. Chrząższcze wychodzą przez otwory w kształcie poziomo ułożonej litery D, szerokości 3–4 mm (Anonim, 2005).

Sposoby rozprzestrzeniania: aktywny – chrząszcze są zdolne do przelotu z prądami powietrza na wysokości 8–12 m do ponad 1 km; bierny – poprzez handel międzynarodowy szkodnik zawlekany jest na roślinach i produktach drewnianych, takich jak: drewno, opakowania drewniane, brykiety opałowe.

Cechy różnicujące: opiętka jesionowca od rodzimego gatunku opiętka – *Agrilus convexicollis* występującego na jesionie wyniosłym można odróżnić po wielkości i barwie ciała. Rodzimy gatunek ma długość ciała 3,5–5,5 mm i barwę brązowawo-zielonkawą, zaś opiętek jesionowiec jest znacznie większy (długość ciała 8,5–14 mm) i ma barwę szmaragdowozieloną z metalicznym połyskiem.

Opieątek - *Agrilus convexicollis* (<https://insecte.org/forum/viewtopic.php?t=12782>)

Zwalczanie: postępowanie w celu eradykacji opiętka jesionowca w krajach Unii Europejskiej określa procedura EPPO (Anonim, 2013). W Polsce, w oparciu o tę procedurę, o czasie i sposobie zwalczania opiętka jesionowca decyduje Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Wszystkie przypadki podejrzenia wystąpienia opiętka jesionowca powinny być bezwzględnie zgłaszane Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa

Literatura:

- Anonim 2005. Data sheets on quarantine pests. *Agrilus planipennis*. Bulletin OEPP/EPPO Bulletin 35: 436–438.
- Anonim 2013. PM 9/14 (1) *Agrilus planipennis*: procedures for official control. Bulletin OEPP/EPPO Bulletin 43: 499–509.
- Anonim 2016. Datasheet *Agrilus planipennis* (emerald ash borer).
<http://www.cabi.org/isc/datasheet/3780>
- Lompe A. 2016. *Agrilus* Bestimmungstabelle. <http://www.coleo-net.de/coleo/texte/agrilus.htm>
- Ray H., Gillett-Kaufman J.L. 2016. Emerald ash borer – *Agrilus planipennis*. University of Florida, EENY-658. http://entnemdept.ufl.edu/creatures/TREES/BEETLES/emerald_ash_borer.htm

Opracowanie: prof. dr hab. Gabriel Łabanowski

Ulotkę opracowano w ramach programu wieloletniego: Działania na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego.

Zadanie 2.1: Aktualizacja i opracowanie metodyk integrowanej ochrony i Integrowanej Produkcji Roślin oraz analiza zagrożenia fitosanitarnego ze strony organizmów szkodliwych dla roślin. Instytut Ogrodnictwa, Skierniewice

Zadanie 5.1: Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego.